

Treva d'ETA: l'ocasió de la pau a Euskadi

Imatge de la tercera reunió del Fòrum d'Irlanda, organisme impulsat per HB. La signatura de la Declaració de Lizarra, que ha posat d'acord les forces nacionalistes basques i IU, va ser l'anunci que ETA esperava per declarar una treva indefinida.

En poques setmanes, la dinàmica política basca, i de rebot també l'espanyola, ha fet un salt espectacular amb la declaració de treva feta per ETA. Els termes del debat se situen ara en el reconeixement dels drets col·lectius de les nacions de l'estat.

El 17 de setembre passat no va ser un dia qualsevol al País Basc. Havia plogut sense parar els dies previs, les temperatures havien baixat considerablement: símptoma que s'acostava la tardor. Però va eixir un matí enlluernador, i amb una temperatura agradable, que oferien il·lusió i esperança. La bona nova havia de tenir una bona escenificació: ETA, per fi, havia pres una de les decisions més importants dels seus quasi quaranta anys d'història, havia declarat una treva, indefinida i general.

"ETA ha fet aquesta nit simplement allò que havia d'haver fet fa molt", escrivia el periodista Mariano Ferrer hores després de rebre la notícia. Mentre que l'optimisme i l'esperança van envair molts bascos i moltes organitzacions polítiques i socials, la cautela, la incertesa i la inquietud es van apoderar d'aquelles formacions i mitjans de comunicació obligats per la situació a construir immediatament un nou missatge amb el mateix objectiu: tancar els ulls a la realitat. Alguns es va afanyar a agarrar-se a la Constitució, a protegir-la, quan

corresponia relaxar-se una mica. Síntoma, potser, que tota bona notícia sempre comporta algun risc.

"Tot el que hem patit junts ens hauria de fer prou llestos per saber distingir una oportunitat quan es presenta", suggeria Ferrer.

Xabier Arzalluz —home clau en "tot" el que passa a Euskadi—, també es va afanyar a recomanar als governants espanyols que prengueren molt en consideració la treva d'ETA, perquè "va de debò". Les "raons històriques" duïen Jaime Mayor Oreja a "dubtar de la se-

rietat" de la treva. Però, això tot just ha començat.

"La paràlització general i indefinida de les accions armades" d'ETA, a més de ser notícia esperada i ansiada per la gran majoria de la població basca i espanyola, és considerada com el pal de paller del nou panorama polític i social basc sorgit en aquestes darreres setmanes. Al parer d'alguns, la treva no és sinó "la tercera pota" que, definitivament, aguantaria la taula d'un incipient procés de negociació política entre els diferents agents involucrats en el conflicte.

La primera pota d'aquesta taula seria la decidida aposta d'HB de prendre una iniciativa política més activa, amb l'abandonament del seu "ganxo" electoral en detriment d'una nova agrupació d'electors: Euskal Herriarrok (EH).

La segona pota, la d'enmig, es va presentar el 12 de setembre a la localitat navarresa d'Estella-Lizarrza, on 24 formacions polítiques, sindicals i socials arribaren a un acord que solament el temps li donarà la dimensió que es mereix. Amb tot, pocs dubten que ja ha esdevingut la vertadera peça política que ha canviat radicalment l'escenari. Com deia l'analista polític Alberto Surrio, si el Pacte d'Ajuria Enea va ser el vertader matalàs polític en què es va emparar el govern del PSOE durant la negociació d'Alger de 1989, la Declaració de Lizarrza "concedeix cobertura a aquest alto-el-foc" —declarat dijous, 17 de setembre— i permet a l'organització armada un tomb estratègic com el demostrat.

Però una taula que haja de rebre el pes d'una responsabilitat tan important difícilment es pot sostenir sobre dos peus, i així, la tercera pota, tot i estar ja localitzada, requeria un treball d'enginyeria molt complex. I aquesta també ha arribat, per a sorpresa i alegria de molts. Per tant, la taula ja té tres potes que li permeten afrontar el lent i difícil avançament que significarà el procés de pau al País Basc. Ardanza deia la setmana passada que la pau pot arribar sense el concurs del PP i del PSOE, però que el conflicte polític no podria trobar una solució adequada

sense la seua participació. Perquè, sens dubte, aquesta seria la quarta pota, un últim pas que tard o d'hora acabarà fent-se.

Molt probablement, l'acció conjunta entre els sindicats ELA i LAB des de l'any 1995 podria ser qualificada d'avantsala de tot el procés obert ara. Tots dos sindicats trenquen la barrera de la incomunicació entre opcions socialistes de diferent signe i demostraren que calia integrar les forces i treballar en clau de suma i cooperació per anar avançant en objectius i fins comuns. ELA i LAB, és a dir, José Elorrieta i Rafa Díez, són per molts els dissenyadors inicials, els arquitectes d'aquesta operació d'enginyeria.

I no hi ha dubte, la fusta que s'ha fet servir en el procés de fabricació d'aquesta taula ha vingut dels boscos del nord d'Irlanda. El procés de pau d'Irlanda del Nord ha esquitxat positivament tots els racons de la societat i la vida política basca.

Setembre de vertigen. Setembre s'ha convertit en un mes de grans ensurts en la vida política i social basca. Pocs esperaven que aquest mes que diu adéu a l'estiu prendria un color tan esperançador. El tancament del diari *Egin* ordenat pel jutge Garzón —ETA no li dedica ni tan sols una ratlla en el seu comunicat!—, però sobretot les argumentacions que mantingué

per justificar una tal decisió judicial, feien albirar que "el pes de la justícia" recauria sobre qualsevol altra organització de l'extraordinari entramat de sigles i col·lectius de l'esquerra abertzale. Aquesta arma també ha estat profusament utilitzada per Mayor Oreja durant el passat estiu.

L'"amença" de Garzón continua vigent, però el que ha sorprès tothom és la resposta oferta pel món de l'esquerra abertzale, incloent-hi ETA. "Contra el que, lògicament, esperava Mayor Oreja, la supressió de l'estendard de l'esquerra abertzale (*Egin*) no ha acabat amb més violència. Aconsellats pel seu enemic —no hi ha millor conseller— han fet una volta de rosca a la política", afirmava en un article publicat la vespra de la declaració de la treva el periodista Fernando López Agudín. En opinió d'aquest analista, l'esquerra abertzale ha jugat "just per on no s'ho esperaven Garzón i Mayor Oreja".

La reacció ha tingut un caràcter ofensiu però inesperat en la seua forma. Ha tingut una cara amable, un to de veu més pausat i una gran voluntat de canviar les coses des de la política, prenent uns viarany als quals no ens tenien acostumats els directores d'escena de la coalició abertzale. 45.000 persones, una a una, han passat en tan sols dues setmanes per les notaries del País Basc per adherir-se al nou projecte

L'atemptat contra el regidor del PP de Renteria Manuel Zamarreno, el 25 de juny passat, ha estat l'última acció d'ETA fins avui. L'existència de contactes i converses entre, bàsicament, HB i el PNB, havia interromput l'activitat mortal de l'organització armada.

La solució al conflicte basc

Sembla que per primera vegada, en els últims trenta anys a Euskadi, hi ha qui aposta decididament no per una suposada pau o per la fi de tota la violència, sinó per quelcom de més important: la fi del conflicte basc.

La declaració de treva d'ETA es produeix dies després de l'ingrés a la presó de Barrionuevo i Vera i el mateix dia que les forces nacionals més representatives de Catalunya, Galícia i Euskadi estan reunides a Bilbao insinuant a aquells que ho vulguin entendre que la fi del conflicte basc és el començament d'un replantejament seriós de l'estat espanyol oblidant vells somnis imperials del nacionalisme d'estat amb la idea d'Espanya com a única nació, oblidant el fet plurinacional, plurilingüístic i pluricultural. Vint anys després els poders fàctics estan perplexos, han perdut les fronteres estatals, es quedaran

sense moneda i la divisió cuirassada Brunete s'ha integrat a l'euroexèrcit, on s'expressen en alemany, francès i anglès.

Hi ha una nova realitat que hauria d'obligar el nacionalisme espanyol, representat pel PP i el PSOE, a reflexionar. Irlandesos, flamencs, escocesos, gallecs, bascos, catalans, són conscients que en els propers quatre o cinc anys seran a Europa o no hi seran depenent de si són capaços de fer-ho entendre als nacionalismes d'estat que fins ara han monopolitzat la representació en aquest futur d'Europa.

En aquesta Europa unida, solidària i forta que una immensa majoria de ciutadans desitja no hi ha lloc per cap mena d'imperialisme i tampoc per a les imposicions per la força i la violència del caire que sigui.

Estem davant d'un gran repte, definir d'una ve-

d'Euskal Herritarrok, EH. Solament necessitaven 18.000 signatures. Alguna cosa més que electoralisme deu haver-hi!

Nova fase política. Un dirigent polític irlandès deia que fins i tot els qui defensen la violència prenen decisions racionals, és a dir, decisions fruit d'un procés de reflexió i amb conseqüències de molt diferent signe. En aquest cas, per fi, la reflexió ha produït la històrica decisió de deixar lliure el camí i confiar definitivament en la

maduresa i solidesa d'una societat basca de fi de mil·lenni, que ha exigit des de fa molt de temps un canvi de rumb, però sobretot, l'abandó total de la violència; una opció estèril, que entela de dolor i sofriment les famílies, les muntanyes i els carrers bascos.

Ha arribat aquest dia. No eren pocs els qui sospitaven que estava per caure, sobretot després de l'acord de Lizarra. "Es imparable", "el procés obert és irreversible", se sentia dir de manera rotunda. Solament faltava la confirmació.

En un comunicat extens ETA va anunciar la decisió de renunciar a la violència de manera indefinida, basant-se en la premissa que Euskal Herria viu un "moment històric", amb noves expectatives d'avançar cap a la sobirania. En aquest sentit, ETA aposta perquè impere un nou procés de col·laboració entre totes les forces polítiques nacionalistes, amb objectius futurs idèntics. "ETA comença amb esperança aquesta nova fase política. Plens d'esperança, perquè pensem que els errors comesos en aquella època —la transició— seran un nou ensenyament; i plens d'esperança també perquè pensem que el treball, l'experiència i les forces acumulades des de llavors ens donen prou suport perquè aquesta nova fase política siga fructífera". Això, considera que en aquests darrers anys ha experimentat un important avenç en la societat basca, que "ha passat d'una actitud de resistència a una pràctica de construcció". Fa especial esment de la nova actitud de PNB, EA i ELA, que, al seu parer, "han entès l'esterilitat de la via autonomista i mostren voluntat d'emprendre un nou camí que trenca la seua dependència i els seus lligams".

Pintada al·lusiva al tancament del diari 'Egin' a Pamplona. Paradoxalment per al Ministeri de l'Interior, la clausura del rotatiu basc no ha generat una resposta violenta per part de l'esquerra abertzale.

ARKIU / EFE

gada quina és la participació de la península ibèrica en l'Europa del futur.

Però com que no es tracta únicament i exclusivament de posar fi a la intolerància o a la violència dels uns i dels altres sinó de solucionar el conflicte en les seves arrels, és necessari fer una gran tasca de pedagogia adreçada a tots els ciutadans de l'estat espanyol perquè, d'una manera brutal durant el franquisme i subliminalment en el post-franquisme, els han amagat sistemàticament el fet plurinacional. A més a més, a causa del fenomen de la lluita revolucionària d'ETA i del miler de morts que ha produït el conflicte, s'han utilitzat tots els mitjans possibles per atiar l'enfrontament, els odis, la rancúnia, per combatre ETA, inclosa la guerra bruta del GAL, que alguns feren creient la màxima "Todo por la patria".

Ara és el moment de reconèixer els errors dels uns i dels altres, que no hi ha salvadors de pàtries i que els països i les nacions no es poden construir ni amb la violència dels uns ni amb l'opressió dels altres, sinó simplement reconeixent les

realitats per configurar després marcs més amplis, més forts però també més plurals.

Des dels mitjans de comunicació tots els que hi participem podem fer molt per ajudar a solucionar el conflicte, caldria que aprenguéssim de la premsa responsable i seriosa del Regne Unit, que després d'anys d'atiar l'enfrontament va comprendre que era necessari crear les condicions objectives perquè tots els ciutadans amb informació transparent i contrastada, sense tòpics ni deformacions, acceptessin la necessitat del procés de pau. Ara és el moment de crear aquestes condicions a tots els pobles i nacions de l'estat i d'entendre que s'hauran de prendre una sèrie de mesures, a pesar del dolor que podrà quedar a totes aquelles persones afectades pel conflicte d'una forma més dura.

Es l'hora de parlar menys del passat, com diu el vice-lehendakari Ibarretxe, i parlar de futur. Cap "dogma de fe" (solidaritat, Constitució o d'altres) han d'impedir solucionar el conflicte.

*Director de 'Debat Nacionalista'

ETA fa callar les armes, però no les reivindicacions polítiques. No ha renunciat a la intensitat de la crítica ni al rebuig a la "imposició a què els estats francès i espanyol sotmeten Euskal Herria. Tampoc no redueix el to quan reconeix ex-hauriment de la "política de pactes" —en al·lusió al PNB— i la constatació que hi ha dos projectes enfrontats, el d'Espanya i França, d'una banda, i el d'Euskal Herria, amb les set províncies, de l'altra. La seua aposta continua essent la independència i la creació d'una institució única i sobirana per als set territoris històrics. Interpretant els seus plantejaments, si fa no fa és com dir: "volem jugar en tot el camp, i no solament en el córner".

ETA es retira, però tutelarà des de la distància el procés que s'ha obert amb la seva declaració de treva. Novament ha condicionat tota l'activitat política i social diària. Es mostra plenament esperançada que "la resposta que rebrem serà de la mateixa mesura i magnitud que el pas fet". Des d'una lògica militar, el pas fet és enorme. Deixa la porta oberta a la via armada, això sí, conscient que, després d'un temps, tornar a l'armonal serà molt difícil.

ARXIU / EFE

Jugar fitxa. És evident que la treva és una iniciativa política estratègica per generar il·lusió i oferir garanties de viabilitat als qui han començat a moure's (PNB, EA, IU-EB) i fins i tot per generar contradiccions en el PP i en el PSOE perquè juguen les seues fitxes. Fins ara, el govern del PP ha demostrat que té mà dura i capacitat per no eixir-se'n del guió oficial, que no veu una altra cosa que repressió i negativa rotunda al diàleg. Però el que

falta veure és si en la mà que guarda a l'esquena amaga una branca d'olivera o una destal per tallar qualsevol iniciativa. D'entrada, la reacció del govern ha estat l'esperada: desconfiança i escepticisme. El govern esperava una treva, però, potser, no esperava una decisió tan ferma i àmplia com la que ha ofert ETA, que obre ara una dinàmica nova que no els permet improvisar.

Els presos d'ETA esperen escampats per presons de l'estat. Potser

Els cops de la policia basca contra ETA durant el 1998 han estat molt durs i continuats. En la foto, material intervingut per l'Ertzaintza al comando Biscaia el juny d'enguany.

Xosé Manuel Beiras (BNG), Ignasi Farreres (UDC), Xabier Arzalluz (PNB) i Pere Esteve (CDC) brinden pels acords presos en les jornades de desenvolupament de la Declaració de Barcelona a Bilbao. Segons aquests partits nacionalistes, la treva d'ETA obre la porta d'una segona transició.

ARXIU EFE

el govern hauria de començar per ells a mostrar la seua voluntat d'anar avançant en la resolució del conflicte basc.

Però també sembla que al govern en poques hores li pot deixar de preocupar ETA, la treva, o els presos, i, tanmateix, preferiria centrar l'atenció en els grans i interessants moviments que viu el nacionalisme. Sembla poc normal que la pri-

mera reacció de socialistes i populars espanyols haja estat eixir corrents a abraçar-se a la Constitució i reiterar que no la volen alterar. I just en el moment en què, d'una banda, una majoria social basca es reuneix a Lizarrar i advoca -entre altres qüestions- per una negociació política en què, sense impositcions i respectant la pluralitat de la societat basca, se situen tots els

projectes polítics en igualtat de condicions de consecució. D'altra banda, quan les principals forces nacionalistes perifèriques acorden començar a caminar juntes per debatre en profunditat un nou model d'estat. O quan en diversos àmbits ideològics -des d'Herrero de Minón a Ernest Lluch, passant per Elkarri- s'obre la via de la disposició adicional primera de la Constitució per a continuar aprofundint en el pacte constitucional de 1978.

Tal com llegem en un editorial del periòdic *Deia*, "la causa d'Euskadi era anterior a ETA i també serà posterior". Aquesta clau val per a Euskal Herria, Galícia i els Països Catalans. Xosé Manuel Beiras ja es va avançar la setmana passada i va manifestar que, almenys, la treva obre de bat a bat les portes d'una segona transició, en què ja no existirà l'excusa per a demonitzar i criminalitzar tota reivindicació política nacional que se n'isca del guió oficial.

Iñaki Gorostidi (Sant Sebastià)

Declaració de Lizarra

La Declaració de Lizarra (12 de setembre de 1998), peça clau del nou escenari polític basc, consta de dues parts: d'una banda, set punts que aprofundeixen en els "factores propiciadors de l'acord de pau en Irlanda del Nord, i de l'altra, una reflexió sobre la seua "potencial aplicació a Euskal Herria". S'hi planteja una negociació sense exclusions ni "condicions prèvies infranquejables" en la fase preliminar i, en la fase resolutòria, "una negociació de contingut polític en un context en què les armes callen". Es planteja, doncs, una negociació global que done resposta al fons del conflicte, sense agendes limitades, que respecte la pluralitat de la societat basca i que, entre altres qüestions, situe tots els projectes en igualtat de condicions.

Identificació. El contenciós basc és un conflicte històric d'origen i naturalesa política en què es veuen implicats l'estat espanyol i l'estat francès. La resolució del conflicte ha de ser necessàriament política.

Com que són diferents les concepcions sobre l'arrel i la permanència del conflicte (territorialitat, subjecte de decisió i sobirania política), aquestes es constitueixen en el nucli de qüestions fonamentals que cal resoldre.

Mètode. La resolució política solament es pot concretar en un procés de diàleg i negociació obert, que no excloga els agents implicats i amb la intervenció de la societat basca en el seu conjunt.

Procés. El procés de diàleg i negociació es pot propiciar amb converses multilaterals que no exigisquen condicions prèvies infranquejables als agents implicats, a fi que el diàleg es pugui produir.

Fase resolutòria. El procés de negociació i de resolució, que porta implícits la voluntat i el compromís d'abordar les causes del conflicte, es realitzaria en unes condicions d'absència permanent de totes les expressions de violència del conflicte.

Caràcter de la negociació. La negociació ha de ser global, és a dir, ha d'abordar i de respondre totes les qüestions que constitueixen el conflicte, com també les que en són conseqüència. No hi ha agendes limitades.

Claus de resolució. Una negociació resolutiva no pot comportar impositcions específiques, ha de respectar la pluralitat de la societat basca, ha de situar tots els projectes en igualtat de condicions de consecució, ha d'aprofundir en la democràcia, és a dir, ha de depositar en els ciutadans d'Euskal Herria la darrera paraula sobre la conformació del seu futur i els estats implicats han de respectar-ne la decisió. Euskal Herria ha de tenir la paraula i la decisió.

Escenari resultant. L'acord de resolució no contindrà escenaris tancats i de caràcter definitiu, sinó que possibilitarà marcs oberts en què puguin tenir cabuda noves fórmules que donen resposta a la tradició i a les aspiracions de sobirania de les ciutats i dels ciutadans d'Euskal Herria.

PNB, EA, IU-EB, HB, ELA, LAB, Elkarri, EHNE, Bakea Orain, Herria 2000 Eliza...